

ESYtieto

Eläkesäätiöyhdistyksen jäsenlehti

3/08



**Quo Vadis
–osakemarkkinat s. 4**

**Maksuperusteiset
lisäeläkejärjestelyt
uudistuvat s. 11**



Sisältö

- 3** Pääkirjoitus: Maksuperusteisista järjestelyistä uutta vauhtia
- 4-7** Quo Vadis -osakemarkkinat? Miten käy työeläkkeiden?
- 6-7** Kirjanpito- ja tilinpäätöspäivä
- 8-9** Toimeentulon turvaamisesta aktiiviseen sosiaaliturvaan
- 10** Ajankohtaista
- 11** Maksuperusteiset lisäeläkejärjestelyt etenevät vauhdilla
- 12** Siirtyvän toimintapääoman määrääminen on ollut ongelmallista
- 13** Ajankohtaispäivä syyskuussa
- 14** Tärkeitä lukuja vuodelle 2009
- 15** Kalenterivarauksia koulutustilaisuuksiin keväällä 2009

ELÄKESÄÄTIÖYHDISTYS - ESY ry

Kalevankatu 13, 3. kerros
00100 Helsinki

puh. (09) 687 7440

faksi (09) 6877 4440

etunimi.sukunimi@elakesaatioyhdistys.fi

www.elakesaatioyhdistys.fi

Julkaisija

Eläkesäätiöyhdistys - ESY ry
Kalevankatu 13, 3. kerros
00100 Helsinki

Päätoimittaja

Jouko Bergius

Toimitus

Keypress Oy
Kirsti Tonttila
Puh. 040 5050 677

Taitto

Viestintätoimisto Mageena
Mia Peltola
Marjo-Riitta Hautala
Puh. (03) 782 5248
www.mageena.fi

Kirjapaino

Ecapaino, Lahti

ISSN 0785-5931

Kannen ja takakannen kuvat

Kirsti Tonttila

Maksuperusteisista järjestelyistä uutta vauhtia

Vaikka taloustilanne on epävakaa, niin tulevaan vuoteen kohdistuu meillä toki positiivisiakin odotuksia. Yhdistys on tehnyt työtä kymmenen vuotta, jotta maksuperusteisia lisäetäsäätiöitä ja -kassoja voitaisiin perustaa. Nyt tässä asiassa on vihdoinkin edetty. Henkivakuutusyhtiöissä tämäntyyppisiä sijoitussidonnaisia ryhmävakuutuksia on voitu tehdä jo yli kymmenen vuoden ajan.

Hallitus antoi eduskunnalle lokakuun alussa esityksen laiksi maksuperusteisista lisäeläkejärjestelyistä. Marraskuun viimeisellä viikolla eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta järjesti siitä ensimmäisen kuulemistilaisuuden. Tavoitteena on saada laki voimaan vuoden 2009 alusta.

Uusi lainsäädäntö mahdollistaa sekä työnantajien että työntekijöiden osallistumisen uuden järjestelyn kustannuksiin. Etuusperusteisissa järjestelyissä lisäedun kustannukset jäivät kokonaan työnantajalle. Lisäkustannuksia saattoi tulla eläkkeelläkin olevien henkilöiden indeksikorotuksista. Uusi järjestely rajaa kustannukset vain aktiiviajan maksuihin ja etuudet rahastojen määrään.

Lakiesityksen tavoitteena on lainsäädäntöä uudistamalla saattaa eläkesäätiöt ja eläkekassat kilpailullisesti yhdenvertaiseen asemaan henkivakuutusyhtiöiden kanssa. Työnantaja ratkaisee, minkälainen lisäeläkejärjestely on heidän tilanteessaan edullisin ja toimivin.

Poikkeuslailla apua vakavaraisuuksiin

Syksyn aikana työeläkelaitosten vakavaraisuudet ovat laskeneet voimakkaasti. Elokuun alussa ei tällaisia uhkia vielä näkynyt. Syyskuun lopussa ne olivat jo realisoitumassa. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö toimi asiassa ryhdikkäästi ja nopeasti. Hallituksen esitys poikkeuslaista annettiin 17. lokakuuta ja valiokuntakuulemiset aloitettiin jo 6. marraskuuta. Hallituksen esityksen sisältö mahdollistaisi keskimäärin 8 – 9 prosentin korotuksen vakavaraisuuteen. Näin tällä kertaa. Vuosituhannen alussa eläkesäätiöillä ja eläkekassoilla oli tiukemmat vakavaraisuusvaatimukset kuin eläkevakuutusyhtiöillä. Samalla vakavaraisuudella eläkeyhtiöt jakoivat asiakashyvityksiä, kun taas eläkesäätiötyönantaja joutui

maksamaan lisäkannatusmaksuja. Keskustelimme ongelmasta ministeriön kanssa, mutta silloin meitä ei ymmärretty. Nyt tilanne on toinen: ymmärrystä ja nopeutta valmisteluun on löytynyt.

Osakesijoittamisen riskejä ei tule koskaan vähätellä. Tällä kertaa on todettu lähes yksimielisesti, että ongelmat tulevat ulkoa: joudumme kärsimään syyttä. On kuitenkin todettava, että noteeratuissa osakesijoituksissa TELAn tilastojen 30.9.08 mukaan euroalueen ulkopuolisia sijoituksia on 18,4 miljardia euroa, euroalueella 6,1 miljardia ja kotimaassa 8 miljardia euroa. Poikkeuslain perusteluissa todettiin, että kotimaisia osakkeita ei tarvitsisi myydä. Toivottavasti, jos vähennystarvetta on, se tapahtuu ulkomaisista osakkeista.

Mielenkiintoiseksi aiheeksi eräässä tilaisuudessa nousi, kuka vastaa johdon ottamasta liian suuresta sijoitusriskistä. Kuuluuko se yhteisvastuun piiriin vai pitäisikö eläkeyhtiöiden siirtyä samaan menettelyyn kuin eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa, joissa vastuun kantavat vakuutusentajat? Mielestäni tärkeä kysymys mietittäväksi työryhmässä, jonka tehtävänä on pohtia vuoden 2007 sijoitusuudistuksen tuloksia.

Odotamme mielenkiinnolla, mitä uusi vuosi tuo tullessaan.

Rauhallista joulun aikaa ja onnea vuodelle 2009!

Jouko Lehtinen



Quo Vadis –osakemarkkinat?

Nyt ollaan poliitikkojen viisauden varassa

Nordean pääekonomisti Leena Mörttinen elää jännittäviä aikoja. Ennusteita joudutaan viilaamaan parin viikon välein uusiksi ja maailman talous kyntää USA:n asuntomarkkinoiden romahdettua pohjavesissä. – Kyllä tämä on kylmää kyytiä. Ei vielä vähän aikaa sitten olisi uskottu, että meillä on globaali pankkikriisi! Henkilökohtasellakin rintamalla tapahtuu. Hän on juuri saanut tietää uudesta nimityksestään Nordean säästämisen ja sijoittamisen palveluista vastaavaksi johtajaksi.



– Korjausliikkeistä huolimatta on pelkona deflaatio ja ennustettavuuden heikkous, sanoo Leena Mörttinen.

Korjattujen ennusteiden mukaan talouskasvu tulee ensi vuonna USA:ssa olemaan 0 prosenttia, Suomessa + 0,5 %, Kiinassa + 8 % ja Venäjällä 4,1(8) %.- Mutta puolentoista kuukauden kuluksua tarkistamme tämän ennusteen. Pakko sanoa, että ennusteet ovat nyt suuri kysymysmerkki, Mörttinen myöntää.

Koneisto yskii pahasti ja Leena Mörttinen peräänkuuluttaa nyt osaa-va poliittista päätöksentekoa.

– Tämä on myös poliittinen kriisi. Jenkit miettivät mitä on kapitalismi, kun valtion roolia on kasvatettava. Kiina pohtii, kenen talousjärjestelmää nyt kopioidaan, kun läntinen maailma on sekaisin. Ja euroalue pohtii, miten koordinoita talouspolitiikkaa kun jokainen maa on erilainen. Ja tekee, kuten tähänkin asti, mitä lystää. Nyt poliitikot tarvitsevat kaiken informaation ja meidän kaikkien tuen, jotta hyviä päätöksiä saadaan aikaiseksi, sanoo Mörttinen.

Keisarilla ei ollut vaatetta

Leena Mörttinen nimeää nykytilanteen syyliseksi USA:n liian kevyen rahapolitiikan sekä kehittyvien talouksien ylijäämän kumuloinnin ja pääoma- ja valuuttarajoitteet. Kiina ja muut uudet nopeasti kasvavat maat syytivät helppoa rahaa markkinoille.

Pitkät korot tulivat alas ja vahvistivat velkaantumista ja holtitonta kulutus-käyttäytymistä. Hallitukset rohkaisivat sitoutumaan asuntoihin ja luotonantoon valvottiin kaiken lisäksi huonosti. Kaikki meni nousujohteisesti niin kauan kuin asuntojen hinnat nousivat. Sen ansiosta jenkki jaksoi kuluttaa, mutta sitten tuli täyspysähdys. Islannin romahduksessa Leena Mörttinen näkee hyvän globaalinkin läksyn. Se oli viranomaisille erinomainen opetus. Niin pienen kansan säästämisen ja veronmaksukyvyllä ei missään tapauksessa pystytty kattamaan moninkertaisia velkavastuita ulkomaille – ja näin kupla puhkesi.

– Näen kuitenkin maailmantalouden korjausliikkeessä myös paljon terveitä piirteitä, sanoo Mörttinen. Talouden fundamenttien ymmärtämisellä on taas arvoa. Paluu perustekijöihin on edessä. Tämä ei tapahdu nopeasti. Mörttinen ennustaa Suomen olevan bkt-kasvuvauhtinsa puolesta jälleen pitkän aikavälin keskiarvoissa vuonna 2011.

Reaalitalouden etsiessä maata jalokojensa alle, myös monilla suurilla kansainvälisillä pankeilla on peiliin katsomisen paikka. Viime lamasta suomalaiset pankit oppivat. Nyt muilla on sama läksy edessä. Kansainvälisesti pankit ovat alaskirjanneet 1000

miljardia dollaria tappioita ja uusia pääomia on pystytty keräämään 800 miljardia dollaria. Siihen jää 200 miljardin dollarin vaje!

2008 oli hurjaa menoa: Euro oli huippuvahva, raha kireää, öljyn hinta huippulukemissa ja inflaatio kiihtymässä. Tämä tappoi talouskasvun. Nyt vuorostaan korkojen lasku, alentunut öljyn hinta ja euron heikentyminen auttavat taloutta. Tosin harmina ovat deflaation pelko ja ennustettavuuden heikkous, sanoo Mörttinen.

Korot laskevat Mörttisen mukaan edelleen, kun rahamarkkinat toipuvat ja EKP alentaa korkoa. EKP pääsee ainakin 2,5 prosenttiin tai vieläkin alemmaksi. Elvyttävien tekijöiden ansiosta pohjatosketus saadaan vuonna 2009, jonka jälkeen kasvu tulee kuitenkin olemaan hidasta, Leena Mörttinen uskoo. Kasvun käynnistymisen edellytys on nopea elvytys ja tämän jälkeen hallittu elvytyksen pienentäminen, jotta inflaatio ei karkaa.

Miten käy työeläkkeiden?

Teksti ja kuvat: Kirsti Tonttila

eQ Pankin salkunhoitaja Hannu Angervuo:

Nopein ja syvin pudotus viiteenkymmeneen vuoteen

eQ Asset Management Oy:n salkunhoitaja ja strategi Hannu Angervuo on analysoinut sijoitusmaailmaa jo runsaat parikymmentä vuotta. Tilastot yltyvät viiteenkymmenen vuoden taakse.

– Tykkään pitkästä käyristä ja uskon suunnansykleihin, Angervuo kiteyttää.

– Olemme reuna-alueella ja vientiherkkiä, muistuttaa Hannu Angervuo.



Hannu Angervuo on seurannut mm. Helsingin pörssin nousuja ja laskuja huhtikuusta 1964. Jotain säännönmukaisuutta on pörssin käyttäytymisessä havaittavissa. Nousukaudet ovat yleensä kestäneet 3-4 vuotta ja laskukaudet 2-3 vuotta.

– Nyt meillä oli alla pisin nousukausi sitten 1970-luvun lopun. Angervuo myöntää, että selkeät merkit tulevasta laskusta oli nähtävissä jo vuosi sitten. Mutta näin nopeaa ja syvää laskua ei osattu ennustaa!

– Amerikkalaiset pankinjohtajat petivät meidät, hymähtää Angervuo.

– Ennakoiminen ja ennustaminen on todella vaikeaa. Luulin, että lasku on nyt "välilasku", pienempi ja hitaampi, kuten suurten laskujen välissä tavallisesti on. On osattava analysoida yrityskanavaa ja tunnettava eri teollisuudet, Angervuo tilittää.

– Minulle taksikuski-indikaattori on hälytysmerkki. Jos taksikuski kertoo, että he kaverin kanssa ottavat miljoonan lainan ja ostavat osakkeita ja uskoo niiden tuplautuvan tuotapikaa, se on minulle merkki myydä. Kun ollaan huipulla, tavallisetkin ihmiset innostuvat. Silloin tietää, että pitää myydä, Angervuo neuvoo.

Miksi Suomi on sitten niin herkkä maa-

ilman markkinatalouden heilahteluille? Euroopassa osakkeet ovat laskeneet joulukuun alkuun mennessä 45 prosenttia, Suomessa 50 prosenttia. Ja vielä tullaan alas.

– Suomen pörssistä 60 prosenttia on ulkomaisessa omistuksessa. Lontoosta ja New Yorkista katsottuna olemme reuna-aluetta. Ja Venäjän naapuruus painaa myös vaakakupissa, Angervuo ynnää.

– Olemme vientiherkkiä. Viennin tyssäminen heiluttaa suuria yrityksiä. Meillä on paljon teknologiateollisuutta ja konepajateollisuutta. Investoinnit ovat "hevosta suurempia", joten reagointikin maailman markkinoiden tyyssäämiseen on suurta.

Nyt on nopein ja syvin pudotus 50:een vuoteen. Kurssit ovat puolittuneet vuodessa.

– Mutta olen optimisti. Tämä päättyy joskus, sanoo Angervuo. Seuraava nousu alkaa ehkä vuoden 2009 lopussa, 2010 kevätkaudella ja se on varmasti yli 100 prosenttia!

– En ole huolissani. Yhtiöt eivät koskaan ole olleet näin hyvässä kunnossa. Pankit eivät enää niitä omista. Kun kestämme vielä 10-20 prosentin pudotuksen tästä alaspäin, selviämme. Nousuun on aikaa 1-2 vuotta. Taitekohdat ovat aina vaikeimpia, mutta osakemarkkinat reagoivat nousuihin ja laskuihin puoli vuotta etuajassa, Angervuo muistuttaa.

Helsingin pörssin nousut ja laskut 1964 – 2008

OMX-Helsinki cap; kuukausi-indeksi*



AIKA	NOUSU	LASKU	KESTO
IV/1964 - 1967/IX		-31 %	42 kk
X/1967 - 1973/X	468 %		73 kk
XI/1973 - 1977/XI		-51 %	49 kk
XII/1977 - 1984/IV	308 %		77 kk
V/1984 - 1985/VII		-24 %	15 kk
VIII/1985 - 1989/IV	286 %		45 kk
V/1989 - 1992/IX		-72 %	41 kk
X/1992 - 1994/II	227 %		17 kk
III/1994 - 1996/I		-22 %	23 kk
II/1996 - 2000/III	271 %		50 kk
IV/2000 - 2003/III		-59 %	36 kk
IV/2003 - 2007/X	174 %		55 kk
XI/2007 - 2008/XI		-51 %	13 kk

* UNITAS-INDEKSI VUOSINA 1964 – 1989



Apteekkien Eläkekassan Kari Joutsa: **Parasta uudistuksessa, että pääsemme samalle viivalle**

- Parasta sijoitusuudistuksessa oli, että pääsimme samalle viivalle eläkeyhtiöiden kanssa. Miten esimerkiksi poikkeuslakia olisi voitu soveltaa tasapuolisesti kaikkiin laitoksiin ilman tehtyjä muutoksia? Näin kysyy sijoitusuudistuksen valmisteluun osallistunut Apteekkien Eläkekassan toimitusjohtaja Kari Joutsa.

– Olemme myrskyn silmässä. Sijoitusuudistusta kehiteltäessä ei osattu odottaa tai ei ainakaan käsitelty näin vakavia kriisejä kuin nyt eteemme on tullut. On syntynyt lähes samanlaisia jälkeä kuin 1920 – 30 lukujen taitteessa. Säännöstössä tuskin olisi voitu mennä niin pitkälle, että voisimme elää tällaistenkin kriisien ylitse. Mutta niiden tuloon olisi ehkä kuitenkin pitänyt varautua viranomaisten kanssa yhteistyössä, jotta olisi olemassa valmiiksi mietityt toimintamallit, joihin turvautua, jos koko järjestelmä on vaarassa. Nyt toki ansiokkaasti valmisteltiin hallituksen esitys, joka toivotta-

vasti on riittävä. Tässä vinkki ministeri Hyssälän esittämälle työryhmälle!

Sijoittivatko eläkelaitokset liikaa osakeisiin sijoitusuudistuksen innoittamana? Osittain varmasti tästä syystä, mutta myös uskoen nousun jatkuvan vahvana. Nyt toki osakepainot ovat tulleet alas, pääosin arvojen laskun myötä. Myös muut instrumentit ovat kärsineet valtionlainoja lukuun ottamatta. Sinänsä osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu – olvi on ollut oikeasuuntainen toimenpide. Osakekurssit ovat pudonneet tänä vuonna jo 40 %, joten kun nyt ilmeisesti

poikkeuslain myötä olvi tulee täydellä 10 prosentin painolla käyttöön, se vaikuttaa vastuuta alentavasti lähes neljä prosenttia. Tai toisin sanoen, jos osakepaino on vielä järjestelmässä 20 %:n paikkeilla, puolet osakeriskistä on yhteisellä vastuulla.

Riittävätkö eläkerahat? Lyhyellä tähtämällä, muutamaan vuoteen ei ole ongelmia, sillä vakuutusmaksut vielä riittävät eläkkeiden maksuun. Mutta mitä jatkossa, varsinkin jos kriisi jatkuu useita vuosia? Maksunkorotuspainetta on edessä, ja niihinhan maksajat tunnetusti suhtautuvat penseästi.

Eläkesäätiöiden ja -kassojen kirjanpito- ja tilinpäätöspäivä Ravintola Bankissa

Marraskuun lopulla valmistauduttiin eläkesäätiöiden ja -kassojen vuoden 2008 tilinpäätökseen sekä käsiteltiin ajankohtaisia eläkesäätiö- ja eläkekassa-asioita. Alustuksissa käsiteltiin käytännön tilinpäätösohjeita, vakuutusvalvonnan havaintoja laitosten riskienhallintasuunnitelmista sekä muutosesityksiä eläkevastuiden IFRS-laskennan tulkinnassa. Lisäksi kuultiin viimeiset tiedot lakiesityksistä TyEL-eläkelaitosten väliaikaisesta vakavaraisuuslaskennassa ja eläkesäätiöiden ja -kassojen maksuperusteisen lisäeläketurvan sisällössä.

Mari Lintunen Valion Eläkekassasta kertasi käytännön läheisesti eläkesäätiöiden ja -kassojen kirjanpito- ja tilinpäätösohjeita.



Poikkeuslailla väliaikaisia helpotuksia

Nopeasti muuttunut markkinatilanne heijastuu myös eläkelaitoksiin. Tämän vuoksi ollaan erittäin kiireellisellä aikataululla valmisteltu poikkeuslakia, joka vaikuttaa eläkelaitosten vakavaraisuuden säätelyyn ja helpottaa laitosten toimintaa heikon markkinatilanteen ajan.

Poikkeuslain valmistelut alkoivat lokakuun alussa ja laki tulee voimaan mahdollisimman pian. Poikkeuslain on tarkoitus olla voimassa vuoden 2010 loppuun. Joulukuun alussa ehdotus oli juuri ollut eduskunnan talousvaliokunnassa käsiteltävänä ja käsittely jatkuu sosiaalivaliokunnassa.

Valmistelussa ovat mukana olleet niin Vakuutusvalvontavirasto, sosiaali- ja terveysministeriö, eläkelaitokset kuin TELA ja työmarkkinajärjestöt.

Sosiaali- ja terveysministeriön ylimatemaatikko **Leena Väänänen** kiittelee valmisteluun osallistuneiden ripeyttä.

– On kaikkien etu ja tavoite, että laki tulee voimaan mahdollisimman nopeasti ja että se toimii toivotulla tavalla, hän sanoo. Ministeriön tavoitteita on neljä: ensimmäisenä on eläkelaitosten vakavaraisuuden vahvistaminen vä-

liaikaisilla pääomien siirrolla eläkelaitosten toimintapääomiin. Toiseksi vuodesta 2008 lukien nykyistä suurempi osuus osaketuotoista voidaan ottaa huomioon vastuuvälissä. Kolmanneksi osa eläkevastuun tasausvastuusta voidaan rinnastaa toimintapääomaan, jolloin se tukee vakavaraisuutta ja neljänneksi eläkelaitosten toimintapääoman vähimmäismäärää lasketaan nykyisestä tasosta ja tehdään riippumattomaksi sijoitusjakaumasta. Näillä toimenpiteillä eläkelaitosten vakavaraisuusaste saadaan keskimäärin nousemaan lähes yhdeksän prosenttiyksikköä nykyisestä 15:sta prosentista.

– Eläkelaitokset ovat hyvin erilaisia ja laitospohjaisten vaikutusten arviointi muodostui valmisteluvaiheessa Vakuutusvalvontaviraston päänvaivaksi. Vaikutusten seuranta on kuitenkin



Sosiaali- ja terveysministeriön ylimatemaatikko **Leena Väänänen** kiittelee valmisteluun osallistuneiden ripeyttä.

ensisijaisesti kunkin laitoksen omalla vastuulla. Nyt voimaan tuleva poikkeuslaki on pyritty tekemään sellaiseksi, että lisätoimia ei tarvittaisi, uskoo Leena Väänänen.

Väänänen toteaa, että nykyisessä tilanteessa on kolme vaihtoehtoa. Tilanne pysyy heikkona, se huononee entisestään tai sitten aallon pohja on saavutettu ja alkaa nousu. Jos tilanne pahenee, tarvitaan vielä vuoden 2010 jälkeenkin jatkotoimia, uskoo Leena Väänänen.



Päivi Sariola Keskon Eläkekassa: eläkevas-
tuut ja IFRS-laskenta puhuttivat yleisöä.
Esitettyä uutta laskentatapaa voi pitää hyvin
perusteltuna.



Kahvitaulla vaihdettiin kuulumiset sekä mietittiin koulutuspäivän antia.

Eläkesätiöyhdistyksen eläkesätiöille ja –kassoille suunnatuissa koulutustilaisuuksissa kuultiin vuoden 2008 aikana kaikkiaan 50 alustusta ja niihin osallistui noin 500 henkilöä. Kiitokset vielä kaikille alustajille ja osallistujille! Ensi vuonna opiskellaan jälleen tiiviisti!

Sosiaaliturvauudistus asteittain voimaan 2010: Toimeentulon turvaamisesta aktiiviseen sosiaaliturvaan

Hallituksen runsas vuosi sitten asettama komitea jättää tämän vuoden loppuun mennessä linjaukset sosiaaliturvan uudistamiselle. Uudistamisen päätavoitteina ovat tehdä työn vastaanottaminen aina kannattavaksi, vähentää köyhyyttä ja turvata riittävä perustoimeentulo kaikissa elämäntilanteissa. Uudistuksen on tarkoitus astua asteittain voimaan vuonna 2010.

Sosiaaliturvauudistusta valmistelee kaksikymmenjäseninen komitea, jossa ovat mukana työmarkkinaosapuolet, virkamieskunta, kansalaisjärjestöt ja poliittiset valtiosihteerit. Näin muodostettua SATA-komiteaa johtaa valtiotieteen tohtori **Markku Lehto**.

– Haemme aktiivointia ja kannustavuutta ja nykyisen järjestelmän selkeyttämistä ja yksinkertaistamista – ja uudelle järjestelmälle kestävä rahoitusta, Markku Lehto kiteyttää. Myös nykyisen sosiaaliturvan tarkastelu kokonaisuutena on nyt työn alla.

Suomen ongelmana on väestön ikääntyminen ja työikäisten ja –kuntoisten kansalaisten väheneminen. Tarkoituksena on houkutella osatyökykyisetkin työn ääreen, estää pitkäaikaistyöttömyys ja luoda edellytyksiä korkeammalle työllisyysasteelle tulevaisuudessa. Suomessa tavoite on asetettu 75:en prosenttiin.

– Esimerkiksi Tanskassa vastaava luku on 78 ja sitä meidänkin tulisi tavoitella, sanoo Lehto.

Osa-aikaeläkekokeilu ei tuonut

toivottua tulosta, kun täysin työkykyiset henkilöt lähtivät viettämään vapaa-aikaa. Ikärajaa on nostettu ja vaatimuksia kiristetty. Ongelmana on, miten tehdä työssäkäynti osatyökykyisille kannattavaksi. Myös työttömyysloukun purkaminen on nyt suurennuslasin alla. Töihin menon tulee aina olla kannattavaa ja siitä pitää jäädä enemmän käteen kuin työttömänä olost!

Huomio ennakoitiin

Uudistuksen tavoitteena on myös ehkäistä ennalta työkyvyttömyyttä. Tähän pyritään tehostetulla työterveyshuollolla, aikuiskoulutuksella, kuntoutuksella ja työvoimapolitiikalla.

– Olemme kyllä seikkailleet alueille, joita ei alussa arvattu, Markku Lehto myöntää.

Vuosi sitten kesällä komitean aloittaessa työnsä ei osattu aavistaa tulevaa talouskriisiä.

– Kyllä se häiritsee työtä, mutta loppujen lopuksi vähemmän, kuin

voisi luulla, sanoo Lehto. Talouden notkahdus vaikuttaa ajoitukseen ja mitoitukseen, mutta sen ei pidä vaikuttaa itse komitean pitkän tähtäyksen työhön.

– Ei tämä ole mitään suhdanneherkkää toimintaa, Lehto huomauttaa.

Kansaneläkkeen vähimmäistason nostaminen on komitean toimeksiannossa määritelty osaksi kokonaisuutta.

– Yhteiskunnassamme on sellaisia, jotka eivät ole voineet tehdä aikuisiässään töitä – ja heille tulee taata myös vanhana säällinen elämä, sanoo Lehto. Kansaneläkkeen tasoon ei liity samanlaisia kannustinongelmia kuin työttömyys- tai sairauspäivärahoihin.

– Kokonaisuus on tärkein. Se, että riittävyys, aktiivointi ja kannustus toteutuvat, Lehto sanoo.

Uudistuksen peruslinjauksen tulee olla valmis tämän vuoden loppuun mennessä ja tarkempien arvioiden ensi vuoden helmikuussa. Ehdotukset vuoden 2010 alusta voimaan

Tarkoituksena on houkutella osatyökykyisetkin työn ääreen, estää pitkäaikaistyöttömyys ja luoda edellytykset korkeammalle työllisyysasteelle, sanoo Markku Lehto.

tulevista muutoksista tulee esittää ensi vuoden huhtikuun loppuun mennessä ja komitean esitys sosiaaliturvan kokonaisuudistuksesta on valmis vuoden 2009 loppuun mennessä. Uudistus astuu voimaan asteittain vuonna 2010.

– Olemme aikataulussa. Osa säädöksistä on voimassa vuoden 2009 loppuun ja ne on pakko ratkaista ensi vuoden aikana. Periaatteessa olemme pystyneet työskentelemään hyvin, joskin esimerkiksi työtömyysturvan osalta on kuulunut voimakkaita sanamuotoja, Lehto myöntää.

Hankkeen budjetista Markku Lehto ei tässä vaiheessa halua raottaa ovia.

– Rahoitusta emme ole vielä edes yrittäneet konkreettisesti ratkaista ja siitä on turhaa spekuloida. Nyt ei kuitenkaan ole kysymys miljardiohjelmista, Markku Lehto paljastaa.

– Loppusummat riippuvat tietenkin laskutavasta. Jos paketti sidotaan indeksiin ja aikajänteeksi otetaan 300 vuotta – siitä syntyy aikamoinen summa!



Lakisääteistä eläkevakuutustoimintaa harjoittavien eläkelaitosten vanhuuseläkkeiden rahastointia ja toimintapääomaa koskevien säännösten muuttaminen (poikkeuslaki HE 180 /2008)

Poikkeuslaki tukee lakisääteistä eläkevakuutustoimintaa harjoittavien eläkelaitosten vakavaraisuutta ja riskinkantokykyä. Lailla ehkäistään tarvetta sijoitusjakamamuutosten tekemiseen pelkästään siitä syystä, että eläkelaitos olisi muutoin alittamassa valvonnallisen vakavaraisuusrajan. Ilman poikkeuslakia eläkelaitokset olisivat voineet joutua realisoimaan osakkeita suuressa määrin, mikä olisi edelleen lisännyt todennäköisyyttä taloudellisen kriisin syventymisestä.

Eläkelaitosten toimintapääomaa ja vakavaraisuutta parannetaan kolmella toimenpiteellä. Eläkelaitosten tuottovaatimus lasketaan kuluvalta vuodelta 3 prosenttiin (ilman muutosta 5,305 prosenttia). Osaketuotosidonnaisen lisävakuutusvastuun siirtymäsäännös poistetaan, josta syystä kuluvan vuoden negatiivisista osaketuotoista otetaan huomioon 10 prosenttia eläkevastuuta alentavana (ilman muutosta 4 prosenttia). Tasausvastuusta tietty, osa rinnastetaan toimintapääomaan vakavaraisuuslaskelmia tehtäessä vuoden 2010 loppuun saakka.

Esitetyt toimenpiteet nostavat eläkelaitosten toimintapääomaa 8-11 prosentilla ja suhteessa vakavaraisuusrajaan yleensä 1,3-2,2 yksikköä eläkelaitoksesta riippuen. Lakiehdotuksesta on poistettu poikkeuslain aiheuttamat veroseuraamukset vakavaraisuusrajan nelinkertaisen määrän ylittämisestä.

Lisäeläketurvaa hoitavien eläkesäätiöiden ja -kassojen toimenpidemahdollisuudet rahoitusmarkkinakriisin aiheuttamien ongelmien lieventämiseksi

Eläkesäätiöyhdistys on lähettänyt jäsenilleen yhteenvedon toimenpide-ehdotuksista tilinpäätöstä 2008 varten. Näistä toimenpiteistä kukin eläkesäätiö ja eläkekassa voivat valita itselleen sopivia ja tarpeellisia toimenpiteitä finanssikriisin vaikutusten lieventämiseksi. Eläkesäätiöillä on lisäksi mahdollisuus pankin tai vakuutusyhtiön takauksen käyttämiseen katevajauksen yhteydessä.



Maksuperusteinen lisäeläketurva eläkesäätiöissä ja -kassoissa (HE 152/2008)

Uudistus mahdollistaa maksuperusteisen lisäeläketurvan järjestämisen eläkesäätiössä tai eläkekassassa vastaavilla ehdoilla kuin henkivakuutusyhtiössä (Unit-link -tyyppinen sijoitussidonnainen eläkevakuutus). Tähän saakka suomalainen yritys on voinut järjestää työntekijöilleen maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn suomalaisessa tai ulkomaisessa henkivakuutusyhtiössä, mutta eläkesäätiössä tai eläkekassassa vain, jos järjestely olisi perustettu johonkin toiseen EU-jäsenvaltioon.

Lisäeläkejärjestelyiden monipuolistumisesta hyötyvät työnantajat ja työntekijät monipuolistuvan tarjonnan vuoksi, mutta välillisesti kilpailun lisääntymisen kautta, kun vakuutusyhtiöt joutuvat kiinnittämään enemmän huomiota vakuutusten hoitamisesta perittäviin kustannuksiin.

Uuden lainsäädännön olisi tarkoitus tulla voimaan 1.1.2009 alkaen. Eläkesäätiöyhdistyksen mallisääntötyöryhmä valmistelee mallisääntöjä maksuperusteisen lisäeläketurvan järjestämistä varten.

Ismo Heinström

Maksuperusteiset lisäeläkejärjestelyt etenevät vauhdilla

Maksuperusteisen lisäeläketurvan järjestäminen etenee vauhdilla. Marraskuun alun Eläketurvakeskuksen Työeläkepäivillä aihetta käsiteltiin monipuolisesti. Joulukuun ensimmäisenä tiistaina eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta aloitti hallituksen esityksen käsittelyn. Sosiaali- ja terveysministeriön johtaja Antero Kiviniemi totesi jo Työeläkepäivillä, että esitys on selkeä signaali siitä, että hyvissä ja järkevissä asioissa pystymme toimimaan ripeästi.



– Pystymme toimimaan tulos- ja toimenpidesuuntautuneesti ja toteuttamaan sellaisia hyviä asioita, jotka ovat järkeviä toteuttaa, **Antero Kiviniemi** kiittelee.

– Pysähtyneisyys, vanhoihin poteroihin asettuminen ja perusteeton muutosvastaisuus eivät ole hyväksyttävissä. Maailma muuttuu ja siihen on kyettävä reagoimaan asianmukaisella tavalla, sanoo Kiviniemi.

– Järjestelmälle on selkeä tilaus ja kysyntä tämän päivän Suomessa. Työntekijät voivat tässä vain voittaa. Uusi järjestelmä merkitsee aina lisää työntekijöille suhteessa pakolliseen eläkejärjestelmään. Se on yrityksille tulevaisuudessa kilpailuetu.

Järjestelmän kehittäminen on vapaaehtoista, mikä mahdollistaa räätälöinnin todellisten tarpeiden mukaan kussakin tilanteessa. Erityisen positiivista on, että järjestelmän kehittäminen tapahtuu tiiviissä yhteistyössä työntekijöiden ja työnantajien välillä. Tämä myös sitouttaa työntekijöitä ja motivoi heitä, uskoo Kiviniemi.

– Työntekijät saavat konkreettista sananvaltaa heitä itseään koskevista tärkeistä päätöksistä ja heidän etunsa ovat yhteneväisiä työnantajan etujen kanssa. Järjestelmä turvaa yhdenvertaisen ja oikeudenmukaisen kohtelun samanlaisten henkilöryhmittymien sisällä.

Järjestely on Kiviniemen mukaan myös suhteellisen helppo ja nopea toteuttaa.

– Kun luodaan uutta, on tärkeää seurata tilanteen kehittymistä ja huolehtia siitä, että järjestelmän toimeenpano todella vastaa sille asetettuja kunnianhimoisia tavoitteita. Erityisesti tulee huomioida, että vakuutettujen edut, asema ja suoja toteutuvat järjestelmässä asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Ei pidä toimia idealistina lakeja säädettäessä vaan puuttua realistin ripein ottein toimeenpanossa mahdollisesti ilmeneviin ongelmiin, sanoo Antero Kiviniemi.

– Ei ole syytä tuudittautua ajatuksen, että kaikki on nyt uudistusten osalta tehty. Kassa- ja säätiölait on käytävä kokonaisuudessaan uudestaan läpi. On kyettävä tekemään lisämuutoksia, jos tarve sitä todella edellyttää, muistuttaa Kiviniemi.

– Uskon, että tällöin uudistusten mahdollinen jarruttaminen erilaisin teknisiin jippoiluihin nojaten osoitetaan toimintatapana asiattomaksi. Varsinkin, jos niillä halutaan vain pönkittää oman organisaation asemaa vastoin yleistä etua.

Lisääntykö eriarvoisuus?

STTK:n lakimies **Heli Puura** kertoi STTK:n suhtautuvan lisäeläkejärjestelyihin periaatteessa myönteisesti, mikäli ehdot ja järjestelyt ottavat käytännössä huomioon palkansaajan oikeudet.

Hän näki positiivisena sen, että lisäeläkejärjestely voi yksilötasol-

la tarkoittaa alemmaa eläkeikää tai korkeampaa eläkettä. Kiitoksen saivat myös vapaaehtoisuus, kannustimena toimiminen, sitoutuminen ja mahdollinen porkkana rekrytoinnissa. Heli Puura totesi, että lakisääteinen eläketurva on perusta, jota vapaaehtoinen lisäeläke voi täydentää, mutta lakisääteisen työeläketurvan kehittäminen on ensisijaista. Peikkoina Puura näki eriarvoisuuden lisääntymisen ja sen, että työnantaja päättää, kenelle hän mahdollisuutta tarjoaa. Heli Puura kysyi myös, miten varmistetaan lisäeläkejärjestelyjen kohtuullisuus suhteessa yleiseen työ- ja eläkepolitiikkaan? Hän varoitteli riskien kasvamisesta yksilötasolla, etenkin jos palkansaajan maksuosuus on merkittävä ja jos lisäeläkkeellä on merkitystä muiden työehtojen määräytymisessä.

Heli Puuran mielestä oltiin nyt menossa kokonaisuudistuksesta osittaisuudistukseen, jossa näkökulmana on eläkesäätiöiden ja -kassojen yhdenvertainen kilpailuasetelma suhteessa henkivakuutusyhtiöihin ja ulkomaisiin toimijoihin. Heli Puura totesi, että esityksessä ei ole juurikaan arvioitu esityksen vaikutuksia palkansaajan asemaan. Hän muistutti, että eduskunta edellytti vakuutettujen ja työnantajan oikeudet ja velvollisuudet turvaavaa uudistusta. Hänen mielestään myös vakuutettujen oikeuksia ei olla turvattu riittävällä tavalla.

Siirtyvän toimintapääoman määrittäminen on ollut ongelmallista

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus edellytti mietinnössään 9.3.2006 lainsäädäntömuutoksista, jos laki ei turvaa vakuutuskannan siirtämismahdollisuuksien ja vakuutuslaitosten kohtelun tasapuolisuutta. Paljon on virrannut vettä Vantaankoskessa sen jälkeen, mutta tuskin kukaan pitää lakia onnistuneena tai oikeudenmukaisena.

Lain voimaantuloajankohtana siirtyvä toimintapääoma oli 2/3 osaa työeläkeyhtiöiden keskimääräisestä toimintapääomasta. Kun sijoitustuotot olivat korkeimmillaan kesäkuussa 2007 siirtyvä toimintapääoma oli jälleen noin 2/3 osaa työeläkeyhtiöiden keskimääräisestä toimintapääomasta.

Taloustilanteen kääntyminen loppuvuodesta 2007 olisi ollut yrityksen kannalta paras hetki eläkesäätiön perustamiseen, sillä silloin eläkesäätiö olisi saanut siirtyvää eläkevastuuta vastaavan osuuden työeläkeyhtiön vakavaraisuudesta eli 23,8 prosenttia, edellyttäen, että vastuunsiirto olisi tapahtunut alkuvuodesta 2008. Jos eläkesäätiön perustaja olisi malttanut katsoa ja odottaa markkinatilanteen muuttumista, se olisi voinut saada sijoituksilleen markkinarahasta kolmen tai jopa neljän prosentin tuottoa, samaan aikaan kun työeläkeyhtiöt ovat kirjanneet jopa yli 9 prosentin sijoitustappioita. Lähtökohtatilanne uuden nousun odottamiseen olisi ollut hyvä.

Syyskuussa 2008 siirtyvän toimintapääoman suhde työeläkeyhtiöiden keskimääräiseen vakavaraisuuteen on kääntynyt nurinpäin. Työeläkeyhtiöiden keskimääräinen vakavaraisuus 14,5 prosenttia oli alle 2/3 osaa siirtyvästä toimintapääomasta 24,1 prosenttia. Jos työnantaja olisi perustanut eläkesäätiön syyskuussa, siirtyvä toimintapääoma olisi ollut 24,1 prosenttia ja työeläkeyhtiöistä todellisuudessa siirrettävät toimin-

tapääomat kenties 9,7-15,5 prosenttia.

Nykyistä lakia valmisteltaessa parhaimmat työeläkeyhtiöt näkivät, että niiden vakavaraisuus oli seurausta liikkeenjohdon onnistumisesta, jota ei tullut antaa eläkesäätiön perustajalle. Olisi ollut väärin, että eläkesäätiön perustaminen olisi ollut kannattavinta juuri vakavaraisuudeltaan parhaimmista eläkeyhtiöistä. Tämä näkemys saattoi vaikuttaa siihen, että siirtyvän toimintapääoman määrätymiseen asetettiin leikkuri. **Siirtyvä toimintapääoma päätettiin laskea eläkelaitosten sijoitusjakauman riskipitoisuuden perusteella niin, että toimintapääoman ylittäessä vakavaraisuusrajan kaksinkertaisen määrän ylittävää osuutta ei otettu huomioon. Lain valmisteluajankohtana työeläkeyhtiöiden keskimääräinen toimintapääoma oli noin 2,5-kertainen vakavaraisuusrajaan nähden.**

Nyt olemme taloudellisten suhdanteiden vuoksi tulleet tilanteeseen, jossa eläkesäätiön perustaminen ei reaalityönä näkökulmasta ole mahdollista kuin korkeintaan vakavaraisuudeltaan parhaimmista työeläkeyhtiöistä. Parhaankin työeläkeyhtiön todellinen toimintapääoma alittaa selvästi siirtyvän toimintapääoman. Ongelma on, että työnantajan olisi tällaisessa tilanteessa itse täytettävä siirtyvän toimintapääoman (24,1 %) ja yhtiön todellisen toimintapääoman välinen erotus niin, että aloittavan eläkesäätiön toi-

mintapääoma olisi siirtyvän toimintapääoman suuruinen. Tilanne on erikoinen, kun parhaimman eläkeyhtiön toimintapääoma oli syyskuussa vain vähän yli 15 prosenttia. Yhtä nurinkurin tilanne on eläkesäätiötä purettaessa. Työeläkeyhtiön luovutetaan vakavaraisuutta 1,5-2,5-kertainen määrä vastaanottavan työeläkeyhtiön omaan vakavaraisuuteen verrattuna. Loka-marraskuun aikana siirtyvän toimintapääoman ero todelliseen toimintapääomaan on kasvanut edelleen.

Eläkesäätiön perustaja joutuu luotamaan työeläkeyhtiön liikkeenjohdon onnistumiseen vielä sopimussenteon ja vastuunsiirron välisen ajan, koska työeläkeyhtiöllä ei ole velvollisuutta muuttaa siirrettävää vakuutuskantaa vastaavia varoja vähempiriskisiin sijoituksiin. Jos työeläkeyhtiö onnistuu ylittämään siirtyvän toimintapääoman, se saa pitää nämä varat itsellään, mutta jos sijoitustoiminta tuottaa tappiota, tappio siirretään uuden eläkelaitoksen perustajalle.

Vakuutusvalvontavirasto ei ole tätä artikkelia kirjoitettaessa vielä tehnyt esitystä siirtyvän toimintapääoman määrästä 1.1.2009 alkaen työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 29 e §:n 3 momentin mukaisesti, mutta Vakuutusvalvontavirastolle 30.6.2008 toimitettujen tietojen perusteella se olisi vuoden alusta noin 20 prosenttia.

Poikkeuslainsäädännön johdosta

Ajankohtaisasioiden teemapäivä BANK:issa

eläkesäätiön perustaminen näyttää mahdolliselta kahdesta vakavaraisimmasta yhtiöstä. Näiden yhtiöiden toimintapääomat nousevat lain johdosta siirtyvän toimintapääoman tasolle. Tämä aloittavalle eläkesäätiölle siirtyvä 20 prosenttia vakavaraisuutta on oivallinen lähtökohta eläkesäätiön aloittamiseen, kun markkinoilla odotetaan uutta nousua.

Siirtyvän toimintapääoman määrääminen on ollut ongelmallista. Eläkesäätiöyhdistyksen mielestä Kilpailuviraston esitys siirtyvän toimintapääoman määräämisestä jaettavien vakuutuskantojen mukaisessa suhteessa on ainoa ratkaisumalli, joka takaa tasapuolisuuden jaettavien vakuutuskantojen välillä.

Työeläkelaitosten vakavaraisuuden nostamiseen tarkoitettu poikkeuslainsäädäntö aiheuttaa ongelmia siirtyvän toimintapääoman näkökulmasta ainakin seuraavien syiden johdosta:

- osaketuottosidonnaista lisävakuutusvastuuta koskevan siirtymäajan poistaminen heikentää siirtyvän toimintapääoman suhdetta todelliseen toimintapääomaan tulevaisuudessa
- poikkeuslaki ei vaikuta 30.9.2008 laskettuun täydennyskertoimeen
- tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettavan erän vaikutus täydennyskertoimen määräämiseen 1.1.2009 alkaen on auki
- tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettavan erän huomioon ottaminen.

Ismo Heinström



Seppo Juutilainen, Vakuutusvalvontaviraston tarkastusyksikön päällikkö, kertoi vuoden 2009 alussa toteutettavasta rahoitus- ja vakuutusvalvonnan yhdistämisestä.



Johan Åström EK:sta alusti aiheesta "Työnantajan työttömyysturvan omavastuumaksu vuodesta 2009 lukien".

Syyskuun lopulla pidetyn ajankohtaisasioiden teemapäivän alustuksissa kuultiin mm. maksuperusteisen lisäeläketurvan mahdollistumisesta eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa, uudesta ehdotuksesta eläkevastuulaskennan IFRS-tulkinnassa, finanssivalvonnan uudistamisesta sekä työnantajan työttömyysturvan omavastuumaksusta.



Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen sijoituspäivä Ravintola Savoyssa

Marraskuun alussa järjestetyssä sijoituspäivässä valmistauduttiin sijoitussuunnitelmien laatimiseen ja kuultiin mm. talouskatsaukset korko-, osake- ja kiinteistömarkkinoista sekä Vakuutusvalvontaviraston selvityksestä sijoitusuudistuksen vaikutuksista työeläkelaitosten sijoitustoimintaan.



Nordean pääekonomisti Leena Mörttinen kuvasi elävään tapansa maailman talouden tilaa ja sen ennusteita seuraavalle vuodelle.



Tärkeitä lukuja vuodelle 2009

TyEL-vakuutusmaksuosat keskimäärin:

Työeläkevakuutusmaksu, %	2008	2009
Vanhuuseläke	2,9	2,9
Työkyvyttömyyseläke	1,8	1,6
Työttömyyseläke	0,0	0,0
Tasausosa	16,6	16,8
Muut osat	1,0	1,0
Hyvitykset	-0,5	-0,3
TyEL-maksu yhteensä	21,8	22,0

- Lisäksi ns. tariffimaksuun kuuluville annetaan palkkasummasta riippuen 0,0 - 1,0 prosenttiyksikön tilapäinen maksun alennus. Alennuksella puretaan aiempien vuosien työkyvyttömyyseläkemaksuista muodostunutta ylijäämää.

Keskimääräinen tariffimaksu jakautuu alennus huomioituna työnantajan ja työntekijän osuuksiin seuraavasti:

	2008	2009
Työnantajan eläkemaksu keskimäärin, %	16,8	16,8
Työntekijän osuus eläkemaksusta, %		
• 18-52-vuotiailla	4,1	4,3
• 53-67-vuotiailla	5,2	5,4

- **TyEL:n piiriin kuuluvan ansioraja 49,93 euroa/kk**

- **Työeläkeindeksi 2286 (+ 4,95 %)**
- **Puoliväli-indeksi 2494 (+ 5,54 %)**
- **Palkkakerroin 1,192 (+ 6,04 %)**

- Työeläkeindeksiä käytetään maksussa olevien eläkkeiden tarkistamiseen.
- Puoliväli-indeksiä käytetään eläkkeiden laskemiseen niissä tapauksissa, joissa eläke lasketaan ennen vuotta 2005 olleiden säännösten mukaan.
- Palkkakerrointa käytetään vuodesta 2005 lähtien työaikaisten ansioiden, yrittäjätulojen ja työeläkelaeissa säädettyjen rajamäärien sekä vapaakirjojen tarkistamiseen.

1.1.2009 alkaen

- **Eläkevastuiden täydennyskerroin 0,0 %**
- **Rahastokorko 3,0 %**

Vanhuuseläkkeen täydentäminen perustuu eläkevastuun täydennyskertoimen ja rahastokoron lisäksi eläkelaitosten keskimääräiseen toteutuneeseen osaketuottoon, jonka lopullinen määrä selviää 2010 alkupuolella.

- **TyEL:n perustekorko 3,0 % (4,75 % 1.7.-31.12.2008)**
- **Lisäeläketurvan laskuperustekorko 3,50 - 3,70 %**

Yrittäjän eläkemaksut 2009:

YEL-maksu, %	2008	2009
18-52-vuotiailla	20,6	20,8
53-67-vuotiailla	21,7	21,9

- YEL-työtulon alaraja 6560,93 euroa/vuosi
- YEL-työtulon yläaraja 149 000 euroa/vuosi

Kalenterivarauksia koulutustilaisuuksiin keväällä 2009

Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen hallitusten jäsenten koulutus 31.3.-1.4.2009, Crowne Plaza, Helsinki

Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen hallitusten jäsenille suunnatussa seminaarissa käsitellään laajasti eläkesäätiö- ja eläkekassatoiminnan hoitamisessa ja hallinnossa tarvittavia perusteita.

Sijoitustoiminta eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa –seminaari 30.4.2009, Ravintola Savoy, Helsinki

Seminaari on suunnattu eläkesäätiöiden ja eläkekassojen sijoitustoiminnasta vastaaville ja näiden sijoitustoiminnassa mukana oleville henkilöille.

Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen kevätseminaari 12.-14.5.2009, Silja Serenade

Eläkesäätiöyhdistyksen perinteinen kevätseminaari on suunnattu eläkesäätiöille ja eläkekassoille sekä näiden sidosryhmille.

Eläkesäätiöiden ja -kassojen yhteyshenkilöille lähetetään sähköpostitse kutsu sekä ohjelma koulutuksista noin kaksi kuukautta ennen tilaisuuksia. Koulutustilaisuuksien ajankohdat löytyvät Eläkesäätiöyhdistyksen kotisivuilta www.elakesaatioyhdistys.fi

Lämpimästi tervetuloa tilaisuuksiin!

Eläkesäätiöyhdistys – ESY ry



*Hyvää Joulua &
Onnea Vuodelle 2009!*

Jouko Bergius *Pirkko* *Korp*
Tea Petri *Marja Finna*



ELÄKESÄÄTIÖYHDISTYS - ESY RY
KALEVANKATU 13, 3. KERROS
00100 HELSINKI
PUH. (09) 687 7440
FAKSI (09) 687 74440
WWW.ELAKESAATIOYHDISTYS.FI